

WORLD TRADE
ORGANIZATION

องค์การการค้าโลก

World Trade Organisation (WTO)

เว็บไซต์ www.wto.org

ที่ตั้งสำนักงาน นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์

ก่อตั้งเมื่อ 1 ม.ค.2538

สมาชิก 164 ประเทศ

ผู้อำนวยการ นาง Ngozi Okonjo-Iweala ชาวไนจีเรีย ดำรงตำแหน่ง ตั้งแต่ 1 มี.ค.2564

ภารกิจ WTO ก่อตั้งเมื่อ 1 ม.ค.2538 แปรสภาพจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT) ซึ่งจัดตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในการประชุม United Nations Monetary and Financial Conference หรือ Bretton Woods Conference ที่เบรตตันวูดส์ สหรัฐฯ มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสถียรภาพการค้าโลกช่วงหลังสงคราม โดยสหรัฐฯ นำเสนอแผนพัฒนาข้อตกลง (convention) ทางการค้าที่ทำหน้าที่กำกับและลดข้อจำกัดด้านการค้าระหว่างประเทศช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ครอบคลุมประเด็นด้านภาษี สิทธิพิเศษทางการค้า ข้อจำกัดเชิงปริมาณของสินค้า การอุดหนุนสินค้าของรัฐ รวมถึงข้อตกลงในการส่งสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งแผนนี้นำไปสู่ความพยายามจัดตั้ง องค์การการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Organisation-ITO) อย่างไรก็ดี การจัดตั้ง ITO ไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากข้อจำกัดด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศ จึงมีการประนีประนอม และเห็นพ้องปฏิบัติตามความตกลง GATT ที่มีความยืดหยุ่นมากกว่าการจัดตั้ง ITO

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจช่วงหลังสงครามเย็นมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นทั้งด้านการค้า การบริการ การลงทุน รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีได้อยู่ในกฎระเบียบของ GATT จึงเกิดการเปลี่ยนผ่านจาก GATT ไปสู่ WTO โดยมีเป้าหมายเพื่อตอบสนองต่อการเปิดการค้าเสรี สนับสนุนให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า การบริการ และการแข่งขันในตลาดอย่างเสรีระหว่างประเทศ โดยปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลในแต่ละประเทศ อีกทั้งภารกิจใหม่ของ WTO คือ การยกเลิกการอุดหนุนการส่งออกสินค้าเกษตรและสิ่งทอ การจัดการกับอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี การสนับสนุนทางวิชาการเกี่ยวกับการค้า มาตรการลงทุน และทรัพย์สินทางปัญญา

WTO มีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของสมาชิกในเรื่องต่าง ๆ เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ที่ประชุมระดับรัฐมนตรี (Ministerial Conference) คณะมนตรีใหญ่ (General Council)

คณะมนตรี (Council) และคณะกรรมการต่าง ๆ (Committee) ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนของสมาชิก WTO โดยมีฝ่ายเลขานุการช่วยด้านการบริหารงานทั่วไป อีกทั้งเป็นเวทีในการเจรจาอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้า โดยอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันที่เป็นธรรมทั้งประเทศเล็กและประเทศใหญ่ ภายใต้หลักการไม่เลือกปฏิบัติ มีความโปร่งใส ใช้ระบบฉันทามติ เน้นการใช้ภาษีเพียงอย่างเดียวเป็นเครื่องมือปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ รวมทั้งมีกระบวนการยุติข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ

WTO จะประชุมระดับรัฐมนตรีอย่างน้อยทุก ๆ 2 ปี เพื่อทบทวนปัญหาในการปฏิบัติตามข้อผูกพันของสมาชิก และวางแนวทางเปิดเสรีทางการค้า ที่ผ่านมามีการประชุมระดับรัฐมนตรี WTO แล้ว 12 ครั้ง โดยการประชุมรัฐมนตรี WTO สมัยสามัญครั้งที่ 12 (Ministerial Conference-MC12) ที่นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ ระหว่าง 12-17 มิ.ย.2565 ประเทศสมาชิกมุ่งเจรจาประเด็นค้างคั้งช่วง 20 ปีที่ผ่านมา ได้แก่ การอุดหนุนภาคประมง เน้นเรื่องการจัดการอุดหนุนประมงที่ทำให้เกิดการทำให้ประมงเกินขนาด เกินศักยภาพการผลิต เพื่อไม่ให้สนับสนุนการทำประมงผิดกฎหมาย ขาดการรายงาน และไร้การควบคุม (Illegal, Unreported and Unregulated Fishing-IUU) ทุกรูปแบบ และการผลักดันให้ WTO ให้สิทธิพิเศษประเทศกำลังพัฒนาที่บริหารจัดการทรัพยากรประมงได้อย่างยั่งยืนให้สามารถคงการอุดหนุนได้

นาง Ngozi Okonjo-Iweala ผอ.WTO เน้นย้ำความจำเป็นในการปฏิรูป WTO เพื่อรับมือสถานการณ์โลกที่ไม่แน่นอน โดยแสดงความกังวลต่อความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ระหว่างมหาอำนาจ ซึ่งกำลังนำไปสู่ภาวะที่โลกเกิดการแบ่งขั้ว และทำให้ระบบการค้าโลกเสี่ยงที่จะแยกเป็นหลายขั้ว นอกจากนี้ สถานการณ์ของโลกที่ไม่แน่นอนและเปราะบาง เช่น ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับยูเครน ทำให้บางประเทศเลือกใช้มาตรการกีดกันทางการค้ามากขึ้น ปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้มีความจำเป็นต้องปฏิรูป WTO เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความท้าทายในศตวรรษที่ 21 โดย ผอ.WTO คาดหวังว่าการประชุมรัฐมนตรี WTO ครั้งที่ 13 (Ministerial Conference-MC13) ระหว่าง 26-29 ก.พ.2567 ที่สหรัฐอเมริกาหรือเม็กซิโก จะมีการหารือแนวทางปฏิรูป WTO อย่างเป็นทางการ

ข้อวิจารณ์ WTO

WTO ถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ไร้ประสิทธิภาพในการจัดระเบียบการค้าระดับพหุภาคีและเรียกร้องให้มีการปฏิรูป WTO เฉพาะอย่างยิ่งหลังเกิดสงครามการค้าระหว่างจีนกับสหรัฐฯ ตั้งแต่ปี 2561 รวมทั้งถูกประชาคมระหว่างประเทศเรียกร้องกรณีประเทศกำลังพัฒนาเผชิญความยากลำบากในการเจรจาต่อรองกับประเทศพัฒนาแล้วในกรอบ WTO ตลอดจนการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการค้า บริการ และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนี้ ยังเรียกร้องให้ WTO เร่งยกระดับการค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และแก้ไขปัญหากลไกระงับข้อพิพาททางการค้า ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ WTO อีกทั้งยังไม่สามารถคัดเลือกสมาชิกองค์กรอุทธรณ์¹ (Appellate Body) เพื่อตัดสินข้อพิพาททางการค้าได้

การเจรจาภายใต้ WTO และการปฏิรูป WTO จะทวีความท้าทายมากขึ้น เนื่องจากประเทศตะวันตกพยายามใช้ WTO และบรรทัดฐานทางการค้า เป็นเครื่องมือสกัดกั้นจีนอย่างเข้มข้นมากขึ้น ทำให้ WTO มีแนวโน้มเผชิญอุปสรรคในการปฏิรูปองค์กรตามข้อเรียกร้องของทุกฝ่าย เนื่องจากสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป (European Union-EU) เรียกร้องให้ WTO ปฏิรูปองค์กรในแนวทางที่แตกต่างจากความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา เฉพาะอย่างยิ่งจีน

¹ สมาชิก WTO จะเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศและแต่งตั้งให้เป็นองค์กรอุทธรณ์ซึ่งมีสมาชิกรวม 7 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี หมุนเวียนกันทำหน้าที่พิจารณาคัดสินคดีพิพาทชั้นอุทธรณ์ของ WTO คดีละ 3 คน

ความสัมพันธ์กับไทย

ไทยเข้าเป็นสมาชิก WTO เมื่อ 28 ธ.ค.2537 เป็นสมาชิกลำดับที่ 59 และมีสถานะเป็นสมาชิกร่วมก่อตั้ง โดยไทยให้ความสำคัญกับการเจรจาการค้าพหุภาคีในกรอบ WTO เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ การเข้าร่วมเป็นสมาชิก WTO ทำให้ไทยได้รับประโยชน์จากหลักการทั่วไปของ WTO เช่น หลักการไม่เลือกปฏิบัติ ความโปร่งใส การคุ้มครองผู้ผลิตภายในด้วยภาษีศุลกากร รวมทั้งประโยชน์จากพันธกรณีที่สมาชิกผูกพันไว้ในความตกลงย่อยต่าง ๆ อาทิ การลดภาษีศุลกากร การอุดหนุน ตลอดจนไทยประสบความสำเร็จจากการยื่นฟ้องต่อ WTO กรณีการปกป้องทางการค้าจนหลายประเทศยกเลิกนโยบายการปกป้องทางการค้าต่อไทย อาทิ กรณีอียิปต์ห้ามนำเข้าปลาทูน่ากระป๋องจากไทย และกรณีสหรัฐฯห้ามนำเข้ากุ้งจากไทย

ดร.ศุภชัย พานิชภักดิ์ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ของไทย เคยดำรงตำแหน่ง ผอ.WTO คนที่ 4 วาระ 3 ปี ระหว่าง 1 ก.ย.2545-1 ก.ย.2548 เป็น ผอ. WTO คนแรกที่มาจากประเทศกำลังพัฒนาและจากภูมิภาคเอเชีย ทั้งนี้ การดำรงตำแหน่งดังกล่าวเป็นการแบ่งวาระกับนายไมเคิล มัวร์ จากนิวซีแลนด์ เนื่องจากเกิดข้อขัดแย้งในการคัดเลือก ผอ.WTO คนที่ 3 ที่ยึดเยื้อระหว่างประเทศสมาชิก WTO ผู้แทนจากบังกลาเทศจึงเสนอให้มีการแบ่งวาระดำรงตำแหน่งกันคนละ 3 ปี ให้กับผู้ที่ได้รับการคัดเลือกให้เหลือ 2 คนสุดท้าย เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง

นอกจากนี้ น.ส.สุนันทา กังวาลกุลกิจ เอกอัครราชทูตคณะผู้แทนถาวรไทยประจำ WTO และ องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) เข้ารับตำแหน่งประธานคณะมนตรีใหญ่ (General Council) ของ WTO เมื่อ 28 ก.พ.2562 ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของ WTO ทำหน้าที่กำกับดูแลภาพรวมการดำเนินงานขององค์กร โดยมีวาระ 1 ปี นับเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือและความไว้วางใจของนานาชาติต่อไทย ทั้งนี้ ปัจจุบัน นางพิมพ์ชนก พิตรดีพิลด์ ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตคณะผู้แทนถาวรไทยประจำ WTO และ WIPO
